153. МОСКВА 19.
УЛ. ФРУНЗЕ 10 ИНСТИТУТ
СОВ. СТРОИТЕЛЬСТВА
И ПРАВА
1. 1.12.36 Звяз.2.

Пролетарыі ўсіх краін, злучайцеся!

Комуністычная партыя (большэвікоў) Беларусі

ЗВЯЗДА

Орган ЦК і МККП(б)Б, ЦВК і СНК БССР

№ 279 (5653) | 6 снежня 1936 г., нядзеля | ЦАНА 10 КАП.

Учора Надзвычайны VIII Усесаюзны З'езд Советаў зацвердзіў новую Канстытуцыю СССР

НАДЗВЫЧАЙНЫ VIII З'ЕЗД СОВЕТАЎ САЮЗА ССР

Таварыш СТАЛІН на трыбуне Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза ССР.

ЗАКЛЮЧНАЕ ПАСЯДЖЭННЕ НАДЗВЫЧАЙНАГА VIII З'ЕЗДА СОВЕТАЎ САЮЗА ССР 5 снежня 1936 года

(Бурнай авацыяй сустракаюць дэлегаты З'езда паяўленне ў прэзідыуме тт. Молатава, Кагановіча, Калініна, Варашылава, Андрэева, Орджанікідзе, Мікаяна, Чубара, Касіора, Пятроўскага і іншых членаў прэзідыума.

Пры паяўленні ў прэзідыуме таварыша Сталіна авацыі яшчэ больш разрастаюцца. Раздаюцца воклічы: «Ура таварышу Сталіну!», «Няхай жыве таварыш Сталін!», «Няхай жыве наш любімы таварыш Сталін!», «Няхай жыве тварэц новай Канстытуцыі таварыш Сталін!», «Няхай жыве сталінская Канстытуцыя!» «Ура!».

Некалькі раз раздаецца званок старшыні, але авацыі не сціхаюць. Праходзіць некалькі мінут пакуль тав. Андрэеў атрымлівае магчымасць абвясціць пасяджэнне адкрытым).

Андрэеў (старшынствуючы). Пасяджэнне З'езда абвяшчаецца адкрытым. Слова для даклада Рэдакцыйнай Камісіі мае таварыш **Сталін.**

(З новай сілай успыхваюць авацыі. Магутнае «ўра» патрасае залу. Як імправізаваныя флажкі, развяваюцца ў паветры чырвоныя павязкі дэлегатаў. Раздаюцца воклічы: «Ура нашаму любімаму Сталіну!», «Няхай жыве тварэц новай Канстытуцыі!». Некалькі мінут не сціхаюць авацыі).

Даклад старшыні Рэдакцыйнай Камісіі Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза ССР таварыша СТАЛІНА І. В.

Таварышы, Рэдакцыйная Камісія закончыла сваю работу. У рэзультаце работы Рэдакцыйнай Камісіі атрымаўся праект канчатковага тэкста Канстытуцыі. Праект разасланы усім членам З'езда. Стала-быць, З'езд знаёмы з ім.

Як відаць з праекта, Рэдакцыйная Камісія ўнесла ўсяго 43 папраўкі. Папраўкі гэтыя закранулі 32 артыкулы праекта Канстытуцыі, унёсшы ў іх тыя або іншыя змены. Астатнія 114 артыкулаў праекта засталіся без змены.

З 43 папраўак можна было-б прызнаць колькі-небудзь істотнымі 6 ці 7 папраўак.

Што гэта за папраўкі?

Па-першае, папраўка да арт. 8-га. У праекце Канстытуцыі артыкул сфармуляваны так:

«Зямля, якая займаецца калгасамі, замацоўваецца за імі ў бестэрміновае карыстанне, гэта значыць навечна».

Новая фармуліроўка дае наступны тэкст артыкула:

«Зямля, якая займаецца калгасамі, замацоўваецца за імі ў бясплатнае і бестэрміновае карыстанне, гэта значыць навечна».

Я думаю, што папраўка гэта ясная і не мае патрэбы ў растлумачэнні.

Другая папраўка закранае арт. 10-ты праекта Канстытуцыі. Старая фармуліроўка гэтага артыкула:

«Асабістая ўласнасць грамадзян на іх працоўныя даходы і зберажэнні, на жылы дом і падсобную хатнюю гаспадарку, на прадметы хатняй гаспадаркі і ўжытку, таксама як на прадметы асабістага спажывання і выгоды — ахоўваюцца законам».

Новая фармуліроўка арт. 10-га.

«**Права асабістай уласнасці** грамадзян на іх працоўныя даходы і зберажэнні, на жылы дом і падсобную хатнюю гаспадарку, на прадметы хатняй гаспадаркі і ўжытку, на прадметы асабістага спажывання і выгоды, **роўна як права наследвання асабістай уласнасці грамадзян**—ахоўваюцца законам».

Папраўка гэта ясная і, я думаю, у спецыяльным растлумачэнні не мае патрэбы.

Трэцяя папраўка закранае арт. 35-ты. Старая фармуліроўка гэтага артыкула:

«Совет Нацыянальнасцей складаецца з дэпутатаў, выдзяляемых Вярхоўнымі Советамі саюзных і аўтаномных рэспублік і Советамі дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей: па 10 дэпутатаў ад кожнай саюзнай рэспублікі, па 5 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай рэспублікі і па 2 дэпутаты ад кожнай аўтаномнай вобласці».

Новая фармуліроўка гэтага артыкула:

«Совет Нацыянальнасцей **выбіраецца грамадзянамі СССР па саюзных і аўтаномных рэспубліках, аўтаномных абласцях і нацыянальных акругах па норме: па 25 дэпутатаў ад кожнай Саюзнай рэспублікі, па 11 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай рэспублікі, па 5 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай вобласці і па аднаму дэпутату ад кожнай нацыянальнай акругі**».

Стала-быць, роўнасць палат, як у сэнсе іх колькаснага складу, так і ў сэнсе іх дэмакратычнага стварэння, поўнасцю захавана ў гэтым артыкуле.

Чацвертая папраўка закранае арт. 40-вы. Старая фармуліроўка артыкула:

«Законы, прынятыя Вярхоўным Советам СССР, публікуюцца за подпісамі старшыні і сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР».

Новая фармуліроўка артыкула:

«Законы, прынятыя Вярхоўным Советам СССР, публікуюцца на **мовах саюзных рэспублік** за подпісамі старшыні і сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР».

Папраўка зразумелая, і яна, па-мойму, у растлумачэнні таксама не мае патрэбы.

Стала-быць, законы будуць публікавацца на адзінаццаці мовах.

Пятая папраўка датычыць артыкула 48-га. Па старой фармуліроўцы прадугледжвалася 4 намеснікі старшыні Вярхоўнага Совета, па новай фармуліроўцы прадугледжваецца 11 намеснікаў, — па ліку саюзных рэспублік.

Шостая папраўка датычыць арт. 77-га. Яна заключаецца ў тым, што апрача існуючых агульнасаюзных наркаматаў мяркуецца стварыць яшчэ адзін новы наркамат, Наркамат Абароннай прамысловасці. Гэта папраўка таксама не мае патрэбы ў растлумачэнні.

Нарэшце, сёмая папраўка. Яна датычыць арт. 49-га падпункта «к». Старая фармуліроўка артыкула:

«У перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум абвяшчае становішча вайны ў выпадку ваеннага нападу на СССР».

Новая фармуліроўка артыкула:

«У перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум абвяшчае становішча вайны ў выпадку ваеннага нападу на СССР **або ў выпадку неабходнасці выканання міжнародных дагаворных абавязацельстваў па ўзаемнай абароне ад агрэсіі». (Бурныя апладысменты).**

Што датычыць астатніх паправак, то яны не маюць істотнага значэння, носяць чыста рэдакцыйны характар і, я думаю, не маюць патрэбы ў спецыяльным разборы.

Агульны вывад: У справе выпрацоўкі і канчатковай аддзелкі Канстытуцыі СССР усенароднае абмеркаванне бясспрэчна прынесла велізарную карысць. **(Доўга незмаўкаючая авацыя таварышу Сталіну. Па ўсёй зале разносяцца воклічы прывітання ў гонар таварыша Сталіна: «Ура таварышу Сталіну! Ура!»).**

* * *

Андрэеў. Пераходзім да паартыкульнага чытання праекта канчатковага тэкста Канстытуцыі і да паартыкульнага галасавання.

Прашу дэлегатаў З'езда падрыхтаваць свае дэлегацкія мандаты для галасавання.

(Працяг інфармацыі аб заключным пасяджэнні Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза ССР гл. на 3 стар).

Пастанова Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік аб зацверджанні Канстытуцыі (асноўнага закона) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе:

Праект Канстытуцыі (асноўнага закона) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік у рэдакцыі, прадстаўленай Рэдакцыйнай Камісіяй З'езда, зацвердзіць.

Прэзідыум З'езда.

Масква, Крэмль. 5 снежня 1936 г.

Пастанова Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік аб азнаменаванні прыняцця новай Канстытуцыі (асноўнага закона) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе:

У азнаменаванне прыняцця новай Канстытуцыі Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік абвясціць дзень прыняцця Канстытуцыі—5 снежня—усенародным святам.

Прэзідыум З'езда.

Масква, Крэмль. 5 снежня 1936 г.

Пастанова Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік аб выбарах у Вярхоўны Совет Саюза ССР

Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе:

Даручыць Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту Саюза ССР на аснове новай Канстытуцыі СССР распрацаваць і зацвердзіць палажэнне аб выбарах, а таксама ўстанавіць тэрміны выбараў Вярхоўнага Совета Саюза ССР.

Прэзідыум З'езда.

Масква, Крэмль. 5 снежня 1936 г.

КАНСТЫТУЦЫЯ (АСНОЎНЫ ЗАКОН) САЮЗА СОВЕЦКІХ СОЦЫЯЛІСТЫЧНЫХ РЭСПУБЛІК

РАЗДЗЕЛ І.

Грамадскі лад (устройства)

Артыкул 1. Саюз Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік ёсць соцыялістычная дзяржава рабочых і сялян.

Артыкул 2. Палітычную аснову СССР складаюць Советы дэпутатаў працоўных, якія выраслі і ўзмацніліся ў выніку звяржэння ўлады памешчыкаў і капіталістаў і заваявання дыктатуры пролетарыята.

Артыкул 3. Уся ўлада ў СССР належыць працоўным горада і вёскі ў асобе Советаў дэпутатаў працоўных.

Артыкул 4. Эканамічную аснову СССР складаюць соцыялістычная сістэма гаспадаркі і соцыялістычная ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці, якія ўцвярдзіліся ў выніку ліквідацыі капіталістычнай сістэмы гаспадаркі, адмены прыватнай уласнасці на прылады і сродкі вытворчасці і знішчэння эксплаатацыі чалавека чалавекам.

Артыкул 5. Соцыялістычная ўласнасць у СССР мае або форму дзяржаўнай уласнасці (усенародны здабытак), або форму кааператыўна-калгаснай уласнасці (уласнасць паасобных калгасаў, уласнасць кааператыўных аб'яднанняў).

Артыкул 6. Зямля, яе нетры, воды, лясы, заводы, фабрыкі, шахты, руднікі, чыгуначны, водны і паветраны транспарт, банкі, сродкі сувязі, арганізаваныя дзяржавай буйныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы (соўгасы, машынатрактарныя станцыі і т. п.), а таксама комунальныя прадпрыемствы і асноўны жыллёвы фонд у гарадах і прамысловых пунктах з'яўляюцца дзяржаўнай уласнасцю, гэта значыць усенародным здабыткам.

Артыкул 7. Грамадскія прадпрыемствы ў калгасах і кааператыўных арганізацыях з іх жывым і мёртвым інвентаром, выраблямая калгасамі і кааператыўнымі арганізацыямі прадукцыя, роўна як іх грамадскія будынкі, складаюць грамадскую, соцыялістычную ўласнасць калгасаў і кааператыўных арганізацый.

Кожны калгасны двор, апрача асноўнага даходу ад грамадскай калгаснай гаспадаркі, мае ў асабістым карыстанні невялікі прысядзібны ўчастак зямлі і ў асабістай уласнасці падсобную гаспадарку на прысядзібным участку, жылы дом, прадуктыўную жывёлу, птушак і дробны сельскагаспадарчы інвентар—згодна статута сельскагаспадарчай арцелі.

Артыкул 8. Зямля, якая займаецца калгасамі, замацоўваецца за імі ў бясплатнае і бестэрміновае карыстанне, гэта значыць навечна.

Артыкул 9. Побач з соцыялістычнай сістэмай гаспадаркі, якая з'яўляецца пануючай формай гаспадаркі ў СССР, дапускаецца законам дробная прыватная гаспадарка аднаасобных сялян і саматужнікаў, якая аснована на асабістай працы і выключае эксплаатацыю чужой працы.

Артыкул 10. Права асабістай уласнасці грамадзян на іх працоўныя даходы і зберажэнні, на жылы дом і падсобную хатнюю гаспадарку, на прадметы хатняй гаспадаркі і ўжытку, на прадметы асабістага спажывання і выгоды, роўна як права наследвання асабістай уласнасці грамадзян — ахоўваюцца законам.

Артыкул 11. Гаспадарчае жыццё СССР вызначаецца і накіроўваецца дзяржаўным народна-гаспадарчым планам у інтарэсах павелічэння грамадскага багацця, няўхільнага ўздыму матэрыяльнага і культурнага ўзроўню працоўных, умацавання незалежнасці СССР і ўзмацнення яго абароназдольнасці.

Артыкул 12. Праца ў СССР з'яўляецца абавязкам і справай гонару кожнага здольнага да працы грамадзяніна па прынцыпу: «Хто не працуе, той не есць».

У СССР ажыццяўляецца прынцып соцыялізма: «Ад кожнага па яго здольнасці, кожнаму — па яго працы».

(Працяг Канстытуцыі Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік гл. на 2 стар.)

Линейная калибровочная мишень LRT-BE4-V2

НАДЗВЫЧАЙНЫ VIII З'ЕЗД СОВЕТАЎ САЮЗА ССР

КАНСТЫТУЦЫЯ (АСНОЎНЫ ЗАКОН) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

РАЗДЗЕЛ II.

Дзяржаўны лад (устройства)

Артыкул 13. Саюз Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік ёсць саюзная дзяржава, утвораная на аснове добравольнага аб'яднання роўнаправўных Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік:

Расійскай Совецкай Федэратыўнай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Украінскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Азербайджанскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Грузінскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Армянскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Туркменскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Узбекскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Таджыкскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Казахскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі,
Кіргізскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Артыкул 14. Веданню Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік у асобе яго вышэйшых органаў улады і органаў дзяржаўнага кіравання падлягаюць:

а) прадстаўніцтва Саюза ў міжнародных зносінах, заключэнне і ратыфікацыя дагавораў з іншымі дзяржавамі;

б) пытанні вайны і міру;

в) прыняцце ў склад СССР новых рэспублік;

г) кантроль за выкананнем Канстытуцыі СССР і забяспечанне адпаведнасці Канстытуцый саюзных рэспублік з Канстытуцыяй СССР;

д) зацверджанне змен граніц паміж саюзнымі рэспублікамі;

е) зацверджанне ўтварэння новых краёў і абласцей, а таксама новых аўтаномных рэспублік у складзе саюзных рэспублік;

ж) арганізацыя абароны СССР і кіраўніцтва ўсімі ўзброенымі сіламі СССР;

з) замежны гандаль на аснове дзяржаўнай манаполіі;

і) ахова дзяржаўнай бяспекі;

к) устанаўленне народна-гаспадарчых планаў СССР;

л) зацверджанне адзінага дзяржаўнага бюджэта СССР, а таксама падаткаў і даходаў, якія паступаюць на ўтварэнне бюджэтаў саюзнага, рэспубліканскіх і мясцовых;

м) кіраванне банкамі, прамысловымі і сельскагаспадарчымі ўстановамі і прадпрыемствамі, а таксама гандлёвымі прадпрыемствамі—агульнасаюзнага значэння;

н) кіраванне транспартам і сувяззю;

о) кіраўніцтва грашовай і крэдытнай сістэмай;

п) арганізацыя дзяржаўнага страхавання;

р) заключэнне і прадастаўленне пазык;

с) устанаўленне асноўных пачаткаў землекарыстання, а роўна карыстання нетрамі, лясамі і водамі;

т) устанаўленне асноўных пачаткаў у галіне асветы і аховы здароўя;

у) арганізацыя адзінай сістэмы народна-гаспадарчага ўчоту;

ф) устанаўленне асноў законадаўства аб працы;

х) законадаўства аб судаўстройстве і судавядзенні; крымінальны і грамадзянскі кодэксы;

ц) законы аб саюзным грамадзянстве; законы аб правах іназемцаў;

ч) выданне агульнасаюзных актаў аб амністыі.

Артыкул 15. Суверэнітэт саюзных рэспублік агранічаны толькі ў межах, паказаных у артыкуле 14 Канстытуцыі СССР. Па-за гэтымі межамі кожная Саюзная рэспубліка ажыццяўляе дзяржаўную ўладу самастойна. СССР ахоўвае суверэнныя правы саюзных рэспублік.

Артыкул 16. Кожная Саюзная рэспубліка мае сваю Канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці рэспублікі і пабудавана ў поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР.

Артыкул 17. За кожнай Саюзнай рэспублікай захоўваецца права свабоднага выхаду з СССР.

Артыкул 18. Тэрыторыя саюзных рэспублік не можа быць змяняема без іх згоды.

Артыкул 19. Законы СССР маюць аднолькавую сілу на тэрыторыі ўсіх саюзных рэспублік.

Артыкул 20. У выпадку разыходжання закона Саюзнай рэспублікі з законам агульнасаюзным, дзейнічае агульнасаюзны закон.

Артыкул 21. Для грамадзян СССР устанаўляецца адзінае саюзнае грамадзянства.

Кожны грамадзянін Саюзнай рэспублікі з'яўляецца грамадзянінам СССР.

Артыкул 22. Расійская Совецкая Федэратыўная Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з краёў: Азова-Чорнаморскага, Далёка-Ўсходняга, Заходне-Сібірскага, Краснаярскага, Паўночна-Каўказскага; абласцей: Варонежскай, Усходне-Сібірскай, Горкаўскай, Заходняй, Іванаўскай, Калінінскай, Кіраўскай, Куйбышэўскай, Курскай, Ленінградскай, Маскоўскай, Омскай, Орэнбургскай, Саратаўскай, Свердлоўскай, Паўночнай, Сталінградскай, Чэлябінскай, Яраслаўскай; аўтаномных совецкіх соцыялістычных рэспублік: Татарскай, Башкірскай, Дагестанскай, Бурат-Мангольскай, Кабардзіна-Балкарскай, Калмыцкай, Карэльскай, Комі, Крымскай, Марыйскай, Мардоўскай, Немцаў Паваложжа, Паўночна-Асецінскай, Удмурцкай, Чэчэна-Інгушскай, Чувашскай, Якуцкай; аўтаномных абласцей: Адыгейскай, Яўрэйскай, Карачаеўскай, Ойроцкай, Хакаскай, Чэркескай.

Артыкул 23. Украінская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з абласцей: Вінніцкай, Днепрапетроўскай, Данецкай, Кіеўскай, Одэскай, Харкаўскай, Чэрнігаўскай і Малдаўскай Аўтаномнай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Артыкул 24. У Азербайджанскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзіцца Нахічэванская Аўтаномная Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка і Нагорна-Карабахская аўтаномная вобласць.

Артыкул 25. У Грузінскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзяцца: Абхазская АССР, Аджарская АССР, Паўднёва-Осецінская аўтаномная вобласць.

Артыкул 26. У Узбекскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзіцца Кара-Калпакская АССР.

Артыкул 27. У Таджыкскай Совецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы знаходзіцца Горна-Бадахшанская аўтаномная вобласць.

Артыкул 28. Казахская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з абласцей: Акцюбінскай, Алма-Ацінскай, Усходне-Казахстанскай, Заходне-Казахстанскай, Карагандзінскай, Кустанайскай, Паўночна-Казахстанскай, Паўднёва-Казахстанскай.

Артыкул 29. Армянская ССР, Беларуская ССР, Туркменская ССР і Кіргізская ССР не маюць у сваім складзе аўтаномных рэспублік, роўна як краёў і абласцей.

РАЗДЗЕЛ III.

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Артыкул 30. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады СССР з'яўляецца Вярхоўны Совет СССР.

Артыкул 31. Вярхоўны Совет СССР ажыццяўляе ўсе правы, прысвоеныя Саюзу Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік згодна артыкула 14 Канстытуцыі, паколькі яны не ўваходзяць, па Канстытуцыі, у кампетэнцыю падсправаздачных Вярхоўнаму Совету СССР органаў СССР: Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР, Совета Народных Камісараў СССР і Народных Камісарыятаў СССР.

Артыкул 32. Законадаўчая ўлада СССР ажыццяўляецца выключна Вярхоўным Советам СССР.

Артыкул 33. Вярхоўны Совет СССР складаецца з двух палат: Совета Саюза і Совета Нацыянальнасцей.

Артыкул 34. Совет Саюза выбіраецца грамадзянамі СССР па выбарчых акругах па норме: адзін дэпутат на 300 тысяч насельніцтва.

Артыкул 35. Совет Нацыянальнасцей выбіраецца грамадзянамі СССР па саюзных і аўтаномных рэспубліках, аўтаномных абласцях і нацыянальных акругах па норме: па 25 дэпутатаў ад кожнай саюзнай рэспублікі, па 11 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай рэспублікі, па 5 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай вобласці і па аднаму дэпутату ад кожнай нацыянальнай акругі.

Артыкул 36. Вярхоўны Совет СССР выбіраецца тэрмінам на чатыры гады.

Артыкул 37. Абедзве палаты Вярхоўнага Совета СССР: Совет Саюза і Совет Нацыянальнасцей роўнаправўны.

Артыкул 38. Совету Саюза і Совету Нацыянальнасцей у аднолькавай меры належыць законадаўчая ініцыятыва.

Артыкул 39. Закон лічыцца зацверджаным, калі ён прыняты абодвума палатамі Вярхоўнага Совета СССР простай большасцю кожнай.

Артыкул 40. Законы, прынятыя Вярхоўным Советам СССР, публікуюцца на мовах саюзных рэспублік за подпісамі старшыні і сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 41. Сесіі Совета Саюза і Совета Нацыянальнасцей пачынаюцца і заканчваюцца адначасова.

Артыкул 42. Совет Саюза выбірае старшыню Совета Саюза і двух яго намеснікаў.

Артыкул 43. Совет Нацыянальнасцей выбірае старшыню Совета Нацыянальнасцей і двух яго намеснікаў.

Артыкул 44. Старшыні Совета Саюза і Совета Нацыянальнасцей кіруюць пасяджэннямі адпаведных палат і ведаюць іх унутраным распарадкам.

Артыкул 45. Сумесныя пасяджэнні абодвух палат Вярхоўнага Совета СССР вядуць па чарзе старшыні Совета Саюза і Совета Нацыянальнасцей.

Артыкул 46. Сесіі Вярхоўнага Совета СССР склікаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР два разы ў год.

Пазачарговыя сесіі склікаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР па яго погляду ці па патрабаванню адной з саюзных рэспублік.

Артыкул 47. У выпадку рознагалосся паміж Советам Саюза і Советам Нацыянальнасцей пытанне перадаецца на вырашэнне пагадняльнай камісіі, утворанай на парытэтных пачатках. Калі пагадняльная камісія не прыходзіць да згоднага рашэння або калі яе рашэнне не задавальняе адну з палат, пытанне разглядаецца другі раз у палатах. Пры адсутнасці згоднага рашэння двух палат, Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР распускае Вярхоўны Совет СССР і назначае новыя выбары.

Артыкул 48. Вярхоўны Совет СССР выбірае на сумесным пасяджэнні абодвух палат Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР у складзе: старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР, адзінаццаці яго намеснікаў, сакратара Прэзідыума і 24 членаў Прэзідыума.

Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР падсправаздачны Вярхоўнаму Совету СССР ва ўсёй сваёй дзейнасці.

Артыкул 49. Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР:

а) склікае сесіі Вярхоўнага Совета СССР;

б) дае тлумачэнне дзейнічаючых законаў СССР, выдае ўказы;

в) распускае Вярхоўны Совет СССР на падставе 47 артыкула Канстытуцыі СССР і назначае новыя выбары;

г) праводзіць усенароднае апытанне (рэферэндум) па сваёй ініцыятыве або па патрабаванню адной з саюзных рэспублік;

д) адмяняе пастановы і распараджэнні Совета Народных Камісараў СССР і Советаў Народных Камісараў саюзных рэспублік у выпадку, калі яны не адпавядаюць закону;

е) у перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета СССР вызваляе ад пасады і назначае асобных Народных Камісараў СССР па прадстаўленню старшыні Совета Народных Камісараў СССР з наступным унясеннем на зацверджанне Вярхоўнага Совета СССР;

ж) узнагароджвае ордэнамі і надае ганаровыя званні СССР;

з) ажыццяўляе права памілавання;

і) назначае і змяняе вышэйшае камандаванне ўзброеных сіл СССР;

к) у перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета СССР абвяшчае становішча вайны ў выпадку ваеннага нападу на СССР або ў выпадку неабходнасці выканання міжнародных дагаворных абавязацельстваў па ўзаемнай абароне ад агрэсіі;

л) абвяшчае агульную і частковую мабілізацыю;

м) ратыфікуе міжнародныя дагаворы;

н) назначае і адклікае паўнамоцных прадстаўнікоў СССР у замежных дзяржавах;

о) прымае верыцельныя і адзыўныя граматы акрэдытаваных пры ім дыпламатычных прадстаўнікоў замежных дзяржаў.

Артыкул 50. Совет Саюза і Совет Нацыянальнасцей выбіраюць мандатныя камісіі, якія правяраюць паўнамоцтвы дэпутатаў кожнай палаты.

Па прадстаўленню мандатнай камісіі палаты рашаюць або прызнаць паўнамоцтвы, або касіраваць выбары асобных дэпутатаў.

Артыкул 51. Вярхоўны Совет СССР назначае, калі ён палічыць неабходным, следчыя і рэвізійныя камісіі па любому пытанню.

Усе ўстановы і службовыя асобы абавязаны выконваць патрабаванні гэтых камісій і прадстаўляць ім неабходныя матэрыялы і дакументы.

Артыкул 52. Дэпутат Вярхоўнага Совета СССР не можа быць прыцягнут да судовай адказнасці або арыштаваны без згоды Вярхоўнага Совета СССР, а ў перыяд, калі няма сесіі Вярхоўнага Совета СССР, — без згоды Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 53. Па сканчэнні паўнамоцтваў або пасля датэрміновага роспуску Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР захоўвае свае паўнамоцтвы аж да ўтварэння новавыбраным Вярхоўным Советам СССР новага Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 54. Па сканчэнні паўнамоцтваў або ў выпадку датэрміновага роспуску Вярхоўнага Совета СССР Прэзідыум Вярхоўнага Совета СССР назначае новыя выбары ў тэрмін не больш двух месяцаў з дня сканчэння паўнамоцтваў або роспуску Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 55. Новавыбраны Вярхоўны Совет СССР склікаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР ранейшага складу не пазней як праз месяц пасля выбараў.

Артыкул 56. Вярхоўны Совет СССР утварае на сумесным пасяджэнні абодвух палат Урад СССР — Совет Народных Камісараў СССР.

РАЗДЗЕЛ IV.

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады саюзных рэспублік

Артыкул 57. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады Саюзнай рэспублікі з'яўляецца Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 58. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбіраецца грамадзянамі рэспублікі тэрмінам на чатыры гады.

Нормы прадстаўніцтва ўстанаўляюцца Канстытуцыямі саюзных рэспублік.

Артыкул 59. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі з'яўляецца адзіным законадаўчым органам рэспублікі.

Артыкул 60. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі:

а) прымае Канстытуцыю рэспублікі і ўносіць у яе змены ў адпаведнасці з артыкулам 16 Канстытуцыі СССР;

б) зацвярджае Канстытуцыі аўтаномных рэспублік, якія знаходзяцца ў яе складзе, і вызначае граніцы іх тэрыторыі;

в) зацвярджае народна-гаспадарчы план і бюджэт рэспублікі;

г) карыстаецца правам амністыі і памілавання грамадзян, асуджаных судовымі органамі Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 61. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбірае Прэзідыум Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі ў складзе: старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі, яго намеснікаў, сакратара Прэзідыума і членаў Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі.

Паўнамоцтвы Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі вызначаюцца Канстытуцыяй Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 62. Для вядзення пасяджэнняў Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі выбірае свайго старшыню і яго намеснікаў.

Артыкул 63. Вярхоўны Совет Саюзнай рэспублікі ўтварае Ўрад Саюзнай рэспублікі — Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі.

РАЗДЗЕЛ V.

Органы дзяржаўнага кіравання Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Артыкул 64. Вышэйшым выканаўчым і распарадчым органам дзяржаўнай улады Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік з'яўляецца Совет Народных Камісараў СССР.

Артыкул 65. Совет Народных Камісараў СССР адказны перад Вярхоўным Советам СССР і яму падсправаздачны, а ў перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета — перад Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР, якому падсправаздачны.

Артыкул 66. Совет Народных Камісараў СССР выдае пастановы і распараджэнні на аснове і ў выкананне дзейнічаючых законаў і правярае выкананне.

Артыкул 67. Пастановы і распараджэнні Совета Народных Камісараў СССР абавязковы да выканання на ўсёй тэрыторыі СССР.

Артыкул 68. Совет Народных Камісараў СССР:

а) яднае і накіроўвае работу агульнасаюзных і саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў СССР і іншых падпарадкаваных яму гаспадарчых і культурных устаноў;

б) прымае меры па ажыццяўленню народна-гаспадарчага плана, дзяржаўнага бюджэта і ўмацаванню крэдытна-грашовай сістэмы;

в) прымае меры па забеспячэнню грамадскага парадку, абароне інтарэсаў дзяржавы і ахове праваў грамадзян;

г) ажыццяўляе агульнае кіраўніцтва ў галіне зносін з замежнымі дзяржавамі;

д) вызначае штогадовыя кантынгенты грамадзян, якія падлягаюць прызыву на сапраўдную вайсковую службу, кіруе агульным будаўніцтвам узброеных сіл краіны;

е) утварае, у выпадку неабходнасці, спецыяльныя камітэты і галоўныя кіраўніцтвы пры Совеце Народных Камісараў СССР па справах гаспадарчага, культурнага і абароннага будаўніцтва.

Артыкул 69. Совет Народных Камісараў СССР мае права па галінах кіравання і гаспадаркі, аднесеных да кампетэнцыі СССР, прыпыняць пастановы і распараджэнні Советаў Народных Камісараў саюзных рэспублік і адмяняць загады і інструкцыі Народных Камісараў СССР.

Артыкул 70. Совет Народных Камісараў СССР утвараецца Вярхоўным Советам СССР у складзе:

Старшыні Совета Народных Камісараў СССР;
Намеснікаў старшыні Совета Народных Камісараў СССР;
Старшыні Дзяржаўнай планавай камісіі СССР;
Старшыні Камісіі совецкага кантроля;
Народных Камісараў СССР;
Старшыні Камітэта загатовак;
Старшыні Камітэта па справах мастацтваў;
Старшыні Камітэта па справах вышэйшай школы.

Артыкул 71. Урад СССР або Народны Камісар СССР, да якіх звернута запытанне дэпутата Вярхоўнага Совета СССР, абавязаны не больш як у трохдзённы тэрмін даць вусны або пісьмовы адказ у адпаведнай палаце.

Артыкул 72. Народныя Камісары СССР кіруюць галінамі дзяржаўнага кіравання, якія ўваходзяць у кампетэнцыю СССР.

Артыкул 73. Народныя Камісары СССР выдаюць у межах кампетэнцыі адпаведных Народных Камісарыятаў загады і інструкцыі на падставе і ў выкананне дзейнічаючых законаў, а таксама пастаноў і распараджэнняў Совета Народных Камісараў СССР і правяраюць іх выкананне.

Артыкул 74. Народныя Камісарыяты СССР з'яўляюцца або агульнасаюзнымі або саюзна-рэспубліканскімі.

Артыкул 75. Агульнасаюзныя Народныя Камісарыяты кіруюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання на ўсёй тэрыторыі СССР або непасрэдна або праз органы, якія імі назначаюцца.

Артыкул 76. Саюзна-рэспубліканскія Народныя Камісарыяты кіруюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання, як правіла, праз аднайменныя Народныя Камісарыяты саюзных рэспублік і кіруюць непасрэдна толькі пэўнай абмежаванай колькасцю прадпрыемстваў па спісу, які зацвярджаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета СССР.

Артыкул 77. Да агульнасаюзных Народных Камісарыятаў адносяцца Народныя Камісарыяты;

Абароны;
Замежных спраў;
Замежнага гандлю;
Шляхоў зносін;
Сувязі;
Воднага транспарта;
Цяжкай прамысловасці;
Абароннай прамысловасці.

Артыкул 78. Да саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў адносяцца Народныя Камісарыяты:

Харчовай прамысловасці;
Лёгкай прамысловасці;
Лясной прамысловасці;
Земляробства;
Зернавых і жывёлагадоўчых соўгасаў;
Фінансаў;
Унутранага гандлю;
Унутраных спраў;
Юстыцыі;
Аховы здароўя.

РАЗДЗЕЛ VI.

Органы дзяржаўнага кіравання саюзных рэспублік

Артыкул 79. Вышэйшым выканаўчым і распарадчым органам дзяржаўнай улады Саюзнай рэспублікі з'яўляецца Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 80. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі адказны перад Вярхоўным Советам Саюзнай рэспублікі і яму падсправаздачны, а ў перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі — перад Прэзідыумам Вярхоўнага Совета Саюзнай рэспублікі, якому падсправаздачны.

Артыкул 81. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі выдае пастановы і распараджэнні на аснове і ў выкананне дзейнічаючых законаў СССР і Саюзнай рэспублікі, пастаноў і распараджэнняў Совета Народных Камісараў СССР і правярае іх выкананне.

Артыкул 82. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі мае права прыпыняць пастановы і распараджэнні Советаў Народных Камісараў аўтаномных рэспублік і адмяняць рашэнні і распараджэнні выканаўчых камітэтаў советаў дэпутатаў працоўных краёў, абласцей і аўтаномных абласцей.

Артыкул 83. Совет Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі ўтвараецца Вярхоўным Советам Саюзнай рэспублікі ў складзе:

Старшыні Совета Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі;
Намеснікаў старшыні;
Старшыні Дзяржаўнай планавай камісіі;
Народных камісараў:
Харчовай прамысловасці;
Лёгкай прамысловасці;
Лясной прамысловасці;
Земляробства;
Зернавых і жывёлагадоўчых соўгасаў;
Фінансаў;
Унутранага гандлю;
Унутраных спраў;
Юстыцыі;

(Працяг Канстытуцыі Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік гл. на 3 стар.)

НАДЗВЫЧАЙНЫ VIII З'ЕЗД СОВЕТАЎ САЮЗА ССР

КАНСТЫТУЦЫЯ (АСНОЎНЫ ЗАКОН) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Аховы здароўя;
Асветы;
Мясцовай прамысловасці;
Комунальнай гаспадаркі;
Соцыяльнага забеспячэння;
Упаўнаважанага Камітэта загатовак;
Начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтваў;
Упаўнаважаных агульнасаюзных Народных Камісарыятаў.

Артыкул 84. Народныя Камісары Саюзнай рэспублікі кіруюць галінамі дзяржаўнага кіравання, якія ўваходзяць у кампетэнцыю Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 85. Народныя Камісары Саюзнай рэспублікі выдаюць у межах кампетэнцыі адпаведных Народных Камісарыятаў загады і інструкцыі на падставе і ў выкананне законаў СССР і Саюзнай рэспублікі, пастаноў і распараджэнняў Совета Народных Камісараў СССР і Саюзнай рэспублікі, загадаў і інструкцый саюзна-рэспубліканскіх Народных Камісарыятаў СССР.

Артыкул 86. Народныя Камісарыяты Саюзнай рэспублікі з'яўляюцца саюзна-рэспубліканскімі або рэспубліканскімі.

Артыкул 87. Саюзна-рэспубліканскія Народныя Камісарыяты кіруюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання, падпарадкуючыся як Совету Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі, так і адпаведнаму саюзна-рэспубліканскаму Народнаму Камісарыяту СССР.

Артыкул 88. Рэспубліканскія Народныя Камісарыяты кіруюць даручанай ім галіной дзяржаўнага кіравання, падпарадкуючыся непасрэдна Совету Народных Камісараў Саюзнай рэспублікі.

РАЗДЗЕЛ VII.

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады аўтаномных совецкіх соцыялістычных рэспублік

Артыкул 89. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады Аўтаномнай рэспублікі з'яўляецца Вярхоўны Совет АССР.

Артыкул 90. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі выбіраецца грамадзянамі рэспублікі тэрмінам на чатыры гады па нормах прадстаўніцтва, якія ўстанаўляюцца Канстытуцыяй Аўтаномнай рэспублікі.

Артыкул 91. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі з'яўляецца адзіным законадаўчым органам АССР.

Артыкул 92. Кожная Аўтаномная рэспубліка мае сваю Канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці Аўтаномнай рэспублікі і пабудавана ў поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 93. Вярхоўны Совет Аўтаномнай рэспублікі выбірае Прэзідыум Вярхоўнага Совета Аўтаномнай рэспублікі і ўтварае Совет Народных Камісараў Аўтаномнай рэспублікі, згодна свайй Канстытуцыі.

РАЗДЗЕЛ VIII.

Мясцовыя органы дзяржаўнай улады

Артыкул 94. Органамі дзяржаўнай улады ў краях, абласцях, аўтаномных абласцях, акругах, раёнах, гарадах, сёлах (станіцах, вёсках, хутарах, кішлаках, аулах) з'яўляюцца Советы дэпутатаў працоўных.

Артыкул 95. Краявыя, абласныя, аўтаномных абласцей, акруговыя, раённыя, гарадскія, сельскія (станіц, вёсак, хутароў, кішлакоў, аулаў) Советы дэпутатаў працоўных выбіраюцца адпаведна працоўнымі края, вобласці, аўтаномнай вобласці, акругі, раёна, горада, сяла тэрмінам на два гады.

Артыкул 96. Нормы прадстаўніцтва ў Советы дэпутатаў працоўных вызначаюцца Канстытуцыямі саюзных рэспублік.

Артыкул 97. Советы дэпутатаў працоўных кіруюць дзейнасцю падпарадкаваных ім органаў кіравання, забяспечваюць ахову дзяржаўнага парадку, выкананне законаў і ахову правоў грамадзян, кіруюць мясцовым гаспадарчым і культурным будаўніцтвам, устанаўляюць мясцовы бюджэт.

Артыкул 98. Советы дэпутатаў працоўных прымаюць рашэнні і даюць распараджэнні ў межах правоў, прадастаўленых ім законамі СССР і Саюзнай рэспублікі.

Артыкул 99. Выканаўчымі і распарадчымі органамі краявых, абласных, аўтаномных абласцей, акруговых, раённых, гарадскіх і сельскіх Советаў дэпутатаў працоўных з'яўляюцца выканаўчыя камітэты, якія выбіраюцца імі ў складзе: старшыні, яго намеснікаў, сакратара і членаў.

Артыкул 100. Выканаўчым і распарадчым органам сельскіх Советаў дэпутатаў працоўных у невялікіх пасялішчах, у адпаведнасці з Канстытуцыямі саюзных рэспублік, з'яўляюцца старшыня, яго намеснік і сакратар, якія выбіраюцца імі.

Артыкул 101. Выканаўчыя органы Советаў дэпутатаў працоўных непасрэдна падсправаздачны як Совету дэпутатаў працоўных, які іх выбраў, так і выканаўчаму органу вышэйстаячага Совета дэпутатаў працоўных.

РАЗДЗЕЛ IX.

Суд і пракуратура

Артыкул 102. Правасуддзе ў СССР ажыццяўляецца Вярхоўным Судом СССР, Вярхоўнымі Судамі саюзных рэспублік, краявымі і абласнымі судамі, судамі аўтаномных рэспублік і аўтаномных абласцей, акруговымі судамі, спецыяльнымі судамі СССР, якія ствараюцца па пастанове Вярхоўнага Совета СССР, народнымі судамі.

Артыкул 103. Разгляд спраў ва ўсіх судах ажыццяўляецца з удзелам народных засядацеляў, апрача выпадкаў, спецыяльна прадугледжаных законам.

Артыкул 104. Вярхоўны Суд СССР з'яўляецца вышэйшым судовым органам. На Вярхоўны Суд СССР ускладаецца нагляд за судовай дзейнасцю ўсіх судовых органаў СССР і саюзных рэспублік.

Артыкул 105. Вярхоўны Суд СССР і спецыяльныя суды СССР выбіраюцца Вярхоўным Советам СССР тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 106. Вярхоўныя Суды саюзных рэспублік выбіраюцца Вярхоўнымі Советамі саюзных рэспублік тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 107. Вярхоўныя Суды аўтаномных рэспублік выбіраюцца Вярхоўнымі Советамі аўтаномных рэспублік тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 108. Краявыя і абласныя суды, суды аўтаномных абласцей, акруговыя суды выбіраюцца краявымі, абласнымі або акруговымі Советамі дэпутатаў працоўных або советамі дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 109. Народныя суды выбіраюцца грамадзянамі раёна на аснове ўсеагульнага, прамога і роўнага выбарчага права пры тайным галасаванні— тэрмінам на тры гады.

Артыкул 110. Судаводзенне праводзіцца на мове саюзнай або аўтаномнай рэспублікі або аўтаномнай вобласці з забяспечаннем для асоб, якія не ўладаюць гэтай мовай, поўнага азнаямлення з матэрыяламі справы праз перакладчыка, а таксама права выступаць на судзе на роднай мове.

Артыкул 111. Разгляд спраў ва ўсіх судах СССР адкрыты, паколькі законам не прадугледжаны выключэнні, з забяспечаннем абвінавачваемаму права на абарону.

Артыкул 112. Суддзі незалежны і падпарадкуюцца толькі закону.

Артыкул 113. Вышэйшы нагляд за дакладным выкананнем законаў усімі Народнымі Камісарыятамі і падпарадкаванымі ім установамі, роўна як пасобнымі службовымі асобамі, а таксама грамадзянамі СССР ускладаецца на Пракурора СССР.

Артыкул 114. Пракурор СССР назначаецца Вярхоўным Советам СССР тэрмінам на сем гадоў.

Артыкул 115. Рэспубліканскія, краявыя, абласныя пракуроры, а таксама пракуроры аўтаномных рэспублік і аўтаномных абласцей назначаюцца Пракурорам СССР тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 116. Акруговыя, раённыя і гарадскія пракуроры назначаюцца пракурорамі саюзных рэспублік з зацверджання Пракурора СССР тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 117. Органы пракуратуры ажыццяўляюць свае функцыі незалежна ад якіх-бы то ні было мясцовых органаў, падпарадкуючыся толькі Пракурору СССР.

РАЗДЗЕЛ X.

Асноўныя правы і абавязкі грамадзян

Артыкул 118. Грамадзяне СССР маюць права на працу, гэта значыць права на атрыманне гарантаванай работы з аплатай іх працы ў адпаведнасці з яе колькасцю і якасцю.

Права на працу забяспечваецца соцыялістычнай арганізацыяй народнай гаспадаркі, няўхільным ростам прадукцыйных сіл совецкага грамадства, устараненнем магчымасці гаспадарчых крызісаў і ліквідацыяй беспрацоўя.

Артыкул 119. Грамадзяне СССР маюць права на адпачынак.

Права на адпачынак забяспечваецца скарачэннем рабочага дня для пераважнай большасці рабочых да 7 гадзін, устанаўленнем штогадовых водпускаў рабочым і служачым з захаваннем заработнай платы, прадастаўленнем для абслугоўвання працоўных шырокай сеткі санаторыяў, дамоў адпачынку, клубаў.

Артыкул 120. Грамадзяне СССР маюць права на матэрыяльнае забяспечанне ў старасці, а таксама — у выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

Гэтае права забяспечваецца шырокім развіццём соцыяльнага страхавання рабочых і служачых за кошт дзяржавы, бясплатнай медыцынскай дапамогай працоўным, прадастаўленнем у карыстанне працоўным шырокай сеткі курортаў.

Артыкул 121. Грамадзяне СССР маюць права на асвету.

Гэтае права забяспечваецца ўсеагульна-абавязковай пачатковай асветай, бясплатнасцю асветы, уключаючы вышэйшую асвету, сістэмай дзяржаўных стыпендый пераважнай большасці навучаючыхся ў вышэйшай школе, навучаннем у школах на роднай мове, арганізацыяй на заводах, у соўгасах, машынатрактарных станцыях і калгасах бясплатнага вытворчага, тэхнічнага і аграномічнага навучання працоўных.

Артыкул 122. Жанчыне ў СССР прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынам ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

Магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў жанчын забяспечваецца прадастаўленнем жанчыне роўнага з мужчынам права на працу, аплату працы, адпачынак, соцыяльнае страхаванне і асвету, дзяржаўнай аховай інтарэсаў маці і дзіцяці, прадастаўленнем жанчыне пры цяжарнасці водпускаў з захаваннем утрымання, шырокай сеткай радзільных дамоў, дзіцячых ясляў і садоў.

Артыкул 123. Роўнапраўе грамадзян СССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непарушным законам.

Якое-б то ні было прамое або ўскоснае абмежаванне правоў або, наадварот, устанаўленне прамых або ўскосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, роўна як усякая пропаведзь расавай або нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і пагарды—караюцца законам.

Артыкул 124. У мэтах забяспечання за грамадзянамі свабоды сумлення царква ў СССР аддзелена ад дзяржавы і школа ад царквы. Свабода правіць рэлігійныя культы і свабода антырэлігійнай прапаганды прызнаецца за ўсімі грамадзянамі.

Артыкул 125. У адпаведнасці з інтарэсамі працоўных і ў мэтах умацавання соцыялістычнага ладу грамадзянам СССР гарантуецца законам:

а) свабода слова,
б) свабода друку,
в) свабода сходаў і мітынгаў,
г) свабода вулічных шэствіяў і дэманстрацый.

Гэтыя правы грамадзян забяспечваюцца прадастаўленнем працоўным і іх арганізацыям друкарняў, запасаў паперы, грамадскіх будынкаў, вуліц, сродкаў сувязі і іншых матэрыяльных умоў, неабходных для іх ажыццяўлення.

Артыкул 126. У адпаведнасці з інтарэсамі працоўных і ў мэтах развіцця арганізацыйнай самадзейнасці і палітычнай актыўнасці народных мас грамадзянам СССР забяспечваецца права аб'яднання ў грамадскія арганізацыі: прафесіянальныя саюзы, кааператыўныя аб'яднанні, арганізацыі моладзі, спартыўныя і абаронныя арганізацыі, культурныя, тэхнічныя і навуковыя таварыствы, а найбольш актыўныя і свядомыя грамадзяне з радоў рабочага класа і іншых слаёў працоўных яднаюцца ва Ўсесаюзную Комуністычную партыю (большэвікоў), якая з'яўляецца перадавым атрадам працоўных у іх барацьбе за ўмацаванне і развіццё соцыялістычнага ладу і прадстаўляе кіруючае ядро ўсіх арганізацый працоўных, як грамадскіх, так і дзяржаўных.

Артыкул 127. Грамадзянам СССР забяспечваецца недатыкальнасць асобы. Ніхто не можа быць падвергнуты арышту інакш як па пастанове суда або з санкцыі пракурора.

Артыкул 128. Недатыкальнасць жылля грамадзян і тайна перапіскі ахоўваюцца законам.

Артыкул 129. СССР прадастаўляе права прытулку замежным грамадзянам, якія праследуюцца за абарону інтарэсаў працоўных, або навуковую дзейнасць, або нацыянальна-вызваленчую барацьбу.

Артыкул 130. Кожны грамадзянін СССР абавязан выконваць Канстытуцыю Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік, выконваць законы, захоўваць дысцыпліну працы, сумленна адносіцца да грамадскага абавязку, паважаць правілы соцыялістычнага агульна-сумеснага жыцця.

Артыкул 131. Кожны грамадзянін СССР абавязан берагчы і ўмацоўваць грамадскую, соцыялістычную ўласнасць, як свяшчэнную і недатыкальную аснову совецкага ладу, як крыніцу багацця і магутнасці радзімы, як крыніцу заможнага і культурнага жыцця ўсіх працоўных.

Асобы, якія пасягаюць на грамадскую, соцыялістычную ўласнасць, з'яўляюцца ворагамі народу.

Артыкул 132. Усеагульны вайсковы абавязак з'яўляецца законам.

Вайсковая служба ў Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі прадстаўляе пачэсны абавязак грамадзян СССР.

Артыкул 133. Абарона бацькаўшчыны ёсць свяшчэнны абавязак кожнага грамадзяніна СССР. Здрада радзіме: парушэнне прысягі, пераход на бок ворага, нанясенне шкоды ваеннай магутнасці дзяржавы, шпіянаж — караюцца па ўсёй строгасці закона, як самае цяжкае злачынства.

РАЗДЗЕЛ XI.

Выбарчая сістэма

Артыкул 134. Выбары дэпутатаў ва ўсе Советы дэпутатаў працоўных: Вярхоўны Совет СССР, Вярхоўныя Советы саюзных рэспублік, краявыя і абласныя Советы дэпутатаў працоўных, Вярхоўныя Советы аўтаномных рэспублік, Советы дэпутатаў працоўных аўтаномных абласцей, акруговыя, раённыя, гарадскія і сельскія (станіцы, вёскі, хутара, кішлака, аула) Советы дэпутатаў працоўных,—праводзяцца выбаршчыкамі на аснове ўсеагульнага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Артыкул 135. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца ўсеагульнымі: усе грамадзяне СССР, дасягнуўшыя 18 год, незалежна ад расавай і нацыянальнай прыналежнасці, веравызнання, асветнага цэнзу, аседласці, соцыяльнага паходжання, маемаснага становішча і мінулай дзейнасці, маюць права прымаць удзел у выбарах дэпутатаў і быць выбранымі, за выключэннем страціўшых розум і асоб, асуджаных судом з пазбаўленнем выбарчых правоў.

Артыкул 136. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца роўнымі: кожны грамадзянін мае адзін голас; усе грамадзяне прымаюць удзел у выбарах на роўных падставах.

Артыкул 137. Жанчыны карыстаюцца правам выбіраць і быць выбранымі роўна з мужчынамі.

Артыкул 138. Грамадзяне, якія знаходзяцца ў радах Чырвонай Арміі, карыстаюцца правам выбіраць і быць выбранымі роўна з усімі грамадзянамі.

Артыкул 139. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца прамымі: выбары ва ўсе Советы дэпутатаў працоўных, пачынаючы ад сельскага і гарадскога Совета дэпутатаў працоўных аж да Вярхоўнага Совета СССР, праводзяцца грамадзянамі непасрэдна шляхам прамых выбараў.

Артыкул 140. Галасаванне пры выбарах дэпутатаў з'яўляецца тайным.

Артыкул 141. Кандыдаты пры выбарах выстаўляюцца па выбарчых акругах.

Права выстаўлення кандыдатаў забяспечваецца за грамадскімі арганізацыямі і таварыствамі працоўных: комуністычнымі партыйнымі арганізацыямі, прафесіянальнымі саюзамі, кааператывамі, арганізацыямі моладзі, культурнымі таварыствамі.

Артыкул 142. Кожны дэпутат абавязан рабіць справаздачу перад выбаршчыкамі аб сваёй рабоце і аб рабоце Совета дэпутатаў працоўных і можа быць у любы час адклікаены па рашэнню большасці выбаршчыкаў ва ўстаноўленым законам парадку.

РАЗДЗЕЛ XII.

Герб, сцяг, сталіца

Артыкул 143. Дзяржаўны герб Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік складаецца з сярпа і молата на зямным шары, выяўленым у праменнях сонца і абкружаным калоссямі, з надпісам на мовах саюзных рэспублік: «Пролетарыі ўсіх краін, злучайцеся!». Наверсе герба ёсць пяцікантовая звязда.

Артыкул 144. Дзяржаўны сцяг Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік складаецца з чырвонага палотнішча, з выяўленнем на яго верхнім кутку каля дрэўка залатых сярпа і молата і над імі чырвонай пяцікантовай звязды, абкружанай залатой каймой. Адносіны шырыні да даўжыні — 1 : 2.

Артыкул 145. Сталіцай Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік з'яўляецца горад Масква.

РАЗДЗЕЛ XIII.

Парадак змены Канстытуцыі

Артыкул 146. Змена Канстытуцыі СССР праводзіцца толькі па рашэнню Вярхоўнага Совета СССР, прынятаму большасцю не менш $2/3$ галасоў у кожнай з яго палат.

Прэзідыум Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік

Н. Айтакоў
І. Акулаў
А. Андрэеў
Ю. Ахун-Бабаеў
В. Блюхер
С. Будзённы
К. Варашылаў
Н. Ежоў
А. Жданаў
Л. Кагановіч
М. Калінін
А. Кіселёў
С. Касіор
М. Літвінаў
П. Любчэнка
А. Мікаян
В. Молатаў
Г. Мусабекаў
Г. Орджанікідзе
Г. Петроўскі
П. Постышэў
А. Рахімбаеў
Я. Рудзутак
І. Сталін
Д. Сулімаў
Н. Хрушчоў
А. Чарвякоў
В. Чубар
Н. Швернік
Р. Эйхе

Масква, Крэмль. 5 снежня 1936 г.

ЗАКЛЮЧНАЕ ПАСЯДЖЭННЕ НАДЗВЫЧАЙНАГА VIII З'ЕЗДА СОВЕТАЎ САЮЗА ССР 5 снежня 1936 года

(Працяг. Пачатак гл. на 1 стар.)

Прыступаю да агалашэння кожнага артыкула паасобку.

(Тав. Андрэеў зачытвае адзін за адным усе артыкулы Канстытуцыі, пытаецца дэлегатаў З'езда па поваду кожнага артыкула паасобку, ці ёсць у іх папраўкі. Затым ставіць кожны артыкул Канстытуцыі на галасаванне З'езда.

Усе 146 артыкулаў праекта Канстытуцыі, адрэдагаванага Рэдакцыйнай Камісіяй Надзвычайнага VIII З'езда Советаў Саюза ССР, прымаюцца аднагалосна).

Андрэеў. Таварышы, такім чынам паартыкульным чытаннем Канстытуцыі ў канчатковай рэдакцыі З'езд закончыў сваю работу. Слова для прапановы мае тав. Булганін.

Булганін. Па даручэнню ўкраінскай, маскоўскай, ленінградскай, узбекскай, грузінскай, армянскай, азербайджанскай і беларускай дэлегацый уношу на зацверджанне наступны праект пастановы З'езда:

«Аб зацверджанні Канстытуцыі (асноўнага закона) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе: праект Канстытуцыі (асноўнага закона) Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік, у рэдакцыі, прадстаўленай Рэдакцыйнай Камісіяй З'езда, зацвердзіць». (Бурныя апладысменты, якія пераходзяць у авацыю, зала стоячы апладыруе, крыкі: «таварышу Сталіну ўра!»).

Андрэеў. Ці жадае З'езд, каб гэта прапанова галасавалася паіменна або будзем галасаваць мандатамі?

(Галасы: мандатамі).

Ці патрабуе хто паіменнага галасавання? (Галасы: не).

Ніхто не патрабуе. Тады дазвольце галасаваць мандатамі.

Хто за тое, каб прыняць прапанову, унесеную тав. Булганіным, прашу падняць мандаты. Прашу апусціць. Хто супроць? Хто ўстрымаўся?

Прапанова прынята аднагалосна. (Бурныя авацыі, усе ўстаюць. Прывітальныя воклічы ў гонар таварыша Сталіна, крыкі: «таварышу Сталіну ўра!» Усе спяваюць «Інтэрнацыянал». «Таварышу Сталіну ўра!», «Таварышу Сталіну слава!»).

Андрэеў. Слова для прапановы мае сакратар Харкаўскага абласнога камітэта партыі тав. Кудраўцэў.

Кудраўцэў. Па даручэнню украінскай, маскоўскай, ленінградскай, беларускай, грузінскай, азербайджанскай, армянскай і ўзбекістанскай дэлегацый уношу наступную прапанову аб выбарах у Вярхоўны Совет Саюза ССР:

«Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе:

Даручыць Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік, на аснове новай Канстытуцыі СССР, распрацаваць і зацвердзіць палажэнне аб выбарах, а таксама ўстанавіць тэрміны выбараў у Вярхоўны Совет Саюза ССР». (Апладысменты).

Андрэеў. Ці ёсць жадаючыя выказацца па ўнесенай прапанове? (Галасы: — няма.).

Андрэеў. Ці ёсць іншыя прапановы? (Галасы: няма).

Андрэеў. Дазвольце галасаваць. Хто за тое, каб прыняць унесеную тав. Кудраўцэвым прапанову, тых прашу падняць мандаты. Прашу апусціць. Хто супроць? Хто ўстрымліваецца? Прапанова прынята аднагалосна. (Апладысменты).

Слова для прапановы мае сакратар Ленінградскага абласнога камітэта партыі тав. Шчэрбакоў.

Шчэрбакоў. Па даручэнню дэлегацый украінскай, маскоўскай, ленінградскай, беларускай, армянскай, грузінскай, азербайджанскай і ўзбекістанскай уношу на зацверджанне З'езда наступны праект пастановы:

«Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік пастанаўляе:

У азнаменаванне прыняцця новай Канстытуцыі Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік абвясціць дзень прыняцця Канстытуцыі — 5 снежня — ўсенародным святам». (Бурныя апладысменты, якія пераходзяць у авацыю. Усе ўстаюць. Крыкі «ура», «Таварышу Сталіну ўра!», «Няхай жыве совецкая Канстытуцыя!»).

Андрэеў. Хто хоча ўзяць слова па прапанове, унесенай тав. Шчэрбаковым? (Галасы: няма). Ці ёсць іншыя прапановы? (Галасы: няма). Дазвольце галасаваць. Хто за тое, каб прыняць унесеную тав. Шчэрбаковым прапанову, прашу падняць мандаты. Хто супроць? Хто ўстрымаўся? Прынята аднагалосна. (Апладысменты).

Такім чынам, таварышы, наш З'езд закончыў гістарычную работу па абмеркаванню і прыняццю новай совецкай соцыялістычнай Канстытуцыі.

Надзвычайны VIII З'езд Советаў Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік абвяшчаю закрытым. (Бурныя апладысменты, крыкі «ура»).

Народы Совецкай Беларусі ўважліва прыслухоўваліся да кожнага слова, сказанага Вялікім Сталіным на Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездам Советаў. Праслухаўшы даклад таварыша Сталіна і паведамленне аб зацвярджэнні Канстытуцыі Саюза ССР, рабочыя менскай электрастанцыі звярнуліся да З'езда з прывітальным пісьмом, у якім выражаюць сваю бязмежную ўдзячнасць тварцу шчаслівага жыцця народаў СССР, генію чалавецтва — Вялікаму Сталіну. НА ЗДЫМКУ: рабочыя менскай электрастанцыі прымаюць тэкст прывітальнага пісьма Надзвычайнаму VIII Усесаюзнаму З'езду Советаў. Фото Равіча.

Мітынгі ў цэхах менскага машынабудаўнічага завода імя Варашылава, якія адбыліся ўчора ў гістарычныя мінуты канчатковага зацвярджэння Канстытуцыі Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік, ператварыліся ў вялікую ўрачыстасць усіх рабочых завода і іх сем'яў. Тысячы і дзесяткі тысяч працоўных Совецкай Беларусі разам з народамі ўсяго Совецкага Саюза выражаюць сваю бязмежную адданасць і любоў да партыі і ўрада, да свайго Вялікага настаўніка і правадыра таварыша Сталіна. НА ЗДЫМКУ: мітынг на заводзе імя Варашылава. Фото Каплінскага.

З ВЕЛІЗАРНАЙ РАДАСЦЮ І ЛІКАВАННЕМ

СУСТРЭЛІ НАРОДЫ СОВЕЦКАГА САЮЗА ПАВЕДАМЛЕННЕ АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ СТАЛІНСКАЙ КАНСТЫТУЦЫІ СССР

СВЕТАЧ ДЛЯ УСЯГО ПРАЦОЎНАГА ЧАЛАВЕЦТВА

Вестка аб зацвярджэнні Канстытуцыі абляцела ўсе цэхі менскага машынабудаўнічага завода імя Кірава. З вуснаў не зыходзяць словы аб Канстытуцыі і яе тварцу — любімым і родным Сталіне.

З радаснымі тварамі рабочыя сходзяцца на агульна-заводскі мітынг. Яны сходзяцца выказаць свае сардэчнае дзякуй правадыру народаў, генію ўсяго працоўнага чалавецтва, вялікаму і мудраму Сталіну.

— Сталінская Канстытуцыя, якая зацверджана З'ездам,—з энтузіязмам гаворыць рабочы-стаханавец тав. Козляк,— светач для працоўнага чалавецтва ўсіх рас і нацый. Сталін даў нам новую Канстытуцыю, Канстытуцыю шчасця і радасці.

Работніца-стаханаўка механічнага цэха тав. Барсукова гаворыць аб бязмежнай любві народу да тварца новай Канстытуцыі Вялікага Сталіна, аб поспехах соцыялізма ў нашай краіне, якія запісаны ў нашай Канстытуцыі.

— Мы не дадзім фашыстам сунуць сваё свіное рыла ў наш совецкі агарод, у якім расцвіла новая сталінская Канстытуцыя,— пад апладысменты ўсіх рабочых заканчвае сваю прамову тав. Барсукова.

У рэзалюцыі мітынга рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя завода аднадушна ўхваляюць новую Канстытуцыю. Яны выказваюць сваю бязмежную радасць, радасць ўсяго народу, волю якіх выканаў Надзвычайны VIII Усесаюзны З'езд Советаў, аднагалосна зацвердзіўшы Канстытуцыю соцыялізма.

А. ЛОСЬ.

ПАД НЕЗМАЎКАЕМЫЯ АВАЦЫІ У ГОНАР ПАРТЫІ

Учарашні дзень быў асаблівым. Рабочыя вагонарамонтнага завода імя Мяснікова (Менск) працавалі як ніколі ўдарна.

Як толькі радыё перадала, што Надзвычайны VIII Усесаюзны З'езд Советаў заслухаў даклад Рэдакцыйнай Камісіі і прадстаўлены канчатковы тэкст Канстытуцыі СССР аднагалосна зацвердзіў, усе як адзін рабочыя і работніцы сабраліся на заводскі мітынг.

Мітынг можна проста назваць гімнам радасных пачуццяў і бесперарыўнай авацыі ў гонар партыі, урада, у гонар арганізатара нашых перамог, тварца самай дэмакратычнай у свеце Канстытуцыі — таварыша Сталіна.

На вуснах кожнага выступаючага адзінае і непераможнае, любімае імя — **Сталін.**

І калі прадапошні выступаючы на мітынгу ледзь-ледзь прарэзаў словамі буру воплескаў, празвучэла:

— Нашаму шчасцю няма канца і краю!

Удзельнікі мітынга аднадушна адобрылі рашэнне гістарычнага З'езда, які паклаў пачатак новай шчаслівай эры — эры комунізма.

* * *

ВІЦЕБСК, 5 снежня **(па тэлеф.).** Сёння на ўсіх прадпрыемствах горада адбыліся масавыя рабочыя мітынгі.

— Няма радасней, няма шчаслівей сёлешняга дня,—заявіў на мітынгу рабочы завода «Чырвоны металіст» імя Кірава, **т. Грыневіч.** Новая сталінская Канстытуцыя натхняе ўсіх нас на новыя перамогі ў барацьбе за комунізм.

Чырвонай ніццю ў шматлікіх рэзалюцыях, аднагалосна прынятых на рабочых мітынгах фабрык і заводаў горада, праходзіць:

—Няхай жыве сталінская Канстытуцыя! Няхай доўгія гады жыве і здраўствуе яе тварэц— Вялікі Сталін!

Працоўныя горада наладзілі ў гонар свайго любімага правадыра і настаўніка таварыша Сталіна бурныя, доўга незмаўкаемыя авацыі.

АРК. ЗАРУБЕЖНЫ.

ХАРТЫЯ ВОЛЬНАСЦЕЙ ВЫЗВАЛЕНАГА НАРОДУ

Учора ў канферэнц-зале Акадэміі навук БССР адбыліся мітынгі навуковых работнікаў, прысвечаныя прыняццю Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездам Советаў новай Канстытуцыі СССР.

Сваю думку аб Канстытуцыі выказалі старэйшыя вучоныя—акадэмікі і маладыя навуковыя работнікі. Усе іх выступленні былі прасякнуты любоўю і адданасцю большэвіцкай партыі і правадыру народаў, тварцу хартыі вольнасцей вызваленага народу таварышу **Сталіну.**

З велічайшай радасцю і гордасцю за сваю цудоўную соцыялістычную радзіму совецкія вучоныя адзначаюць пункт Канстытуцыі, які гаворыць аб тым, што СССР прадастаўляе права ўбежышча замежным грамадзянам, праследуемым за навуковую дзейнасць, таксама як і праследуемым за абарону інтарэсаў працоўных, або за нацыянальна-вызваленчую барацьбу. Гэтым самым Совецкі Саюз мужна бярэ пад сваю абарону ўсіх сумленных вучоных, якім фашысцкая буржуазія не дае магчымасці свабодна займацца навуковай творчасцю, падвяргаючы іх праследванням і лішэнням. Гэты факт, маючы буйнейшае міжнароднае значэнне, ярка адбівае становішча навукі ў двух сістэмах—соцыялістычнай і капіталістычнай.

— У гітлераўскай «3-й імперыі»,—гаворыць акадэмік Вальфсон,—на чале берлінскага універсітэта пастаўлен малапісьменны ветэрынар. Кіраўніцтва выдатным хімічным інстытутам Гобера даручана загадчыку гаспадаркай, а сотні выдатнейшых вучоных, як Энштэйн, Борн, Зомерфельд і іншыя выгнаны з межаў краіны, пазбаўлены германскага падданства і абвешчаны ворагамі бацькаўшчыны.

Совецкая ўлада прадаставіла навуцы шырачэзныя магчымасці для свайго росквіту і разам з тым адкрыла доступ да навукі ўсім тым, хто мае веды, хто можа далей рухаць навуку наперад, хто хоча аддаць сваю навуковую творчасць на службу соцыялізма.

— Дата нараджэння сталінскай Канстытуцыі—асноўнага закона соцыялістычнай дзяржавы,—гаворыць навуковы работнік т. **Гартман,**—увойдзе ў гісторыю чалавецтва, як светлае, радаснае свята.

Удзельнікі мітынга паслалі прывітальнае пісьмо правадыру таварышу **Сталіну.** У пісьме гаворыцца:

— У сваім гістарычным дакладзе на Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездзе Советаў Вы выказалі думку ўсяго совецкага народу, калі сказалі, што совецкая інтэлігенцыя—гэта ўжо не старая заскарузлая інтэлігенцыя, якая ў сваёй масе служыла эксплаататарскім класам, а зусім іншая інтэлігенцыя, працоўная інтэлігенцыя, падобнай якой не знайсці ні ў якой краіне зямнага шара. Гэта высокая ацэнка совецкай інтэлігенцыі яшчэ больш узбройвае нас для выканання сваіх свяшчэнных абавязкаў грамадзян Совецкага Саюза.

Мы ганарымся сваёй Канстытуцыяй, Канстытуцыяй самай шчаслівай і самай дэмакратычнай краіны ў свеце, Канстытуцыяй, у якой ярка адлюстравана трыумфаство ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі. Мы аддадзім усе свае сілы, усе свае навуковыя веды для развіцця соцыялістычнай гаспадаркі і абароны бліскучых перамог СССР—бацькаўшчыны працоўных усяго свету.

МЫ ГАНАРЫМСЯ СВАЁЙ СТАЛІНСКАЙ КАНСТЫТУЦЫЯЙ

Учора ва ўсіх цэхах менскай кандзіцерскай фабрыкі «Комунарка» з вялікім уздымам і актыўнасцю прайшлі мітынгі рабочых і работніц, прысвечаныя прыняццю Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездам Советаў сталінскай Канстытуцыі.

З велізарным натхненнем і любоўю да Вялікага Сталіна прайшоў мітынг другой змены мякка-шакаладнага цэха.

— Дзень прыняцця сталінскай Канстытуцыі, — гаворыць работніца-стаханаўка тав. Гольдрэй, — гэта дзень найвялікшага свята радасці і шчасця працоўных усяго свету. Мы ганарымся сваёй сталінскай Канстытуцыяй. За добрае і вясёлае жыццё я выношу сардэчную падзяку роднаму бацьку і правадыру народаў таварышу Сталіну.

Работніца-стаханаўка Таня Загавалка адзначыла з якім энтузіязмам яе змена працуе ў дні работы Надзвычайнага З'езда Советаў. Па змене план выконваецца на 130—140 проц. Усвоіўшы новы метад завёрткі цукерак стаханаўкі маскоўскай фабрыкі «Красный Октябрь» тав. Юдзінай, стаханаўка тав. Філімончык дала рэкордныя выпрацоўкі. Усю пяцідзёнку яна выконвае план на 183—190 проц. Якасць першага гатунку.

Старая работніца Кейля Прэсман раней давала 120 проц. плана, цяпер — 148,5 проц. Работніца Рося старыя нормы ледзь выконвала. Зараз выконвае на 170—180 проц. Работніца Шыкаўка давала 140 проц., цяпер — 170—180 проц.

— Мы будзем яшчэ лепш працаваць, так працаваць, як нас вучыць вялікая партыя Леніна—Сталіна, — заканчвае сваё выступленне Таня Загавалка.

В. АСТРОЎСКІ.

* * *

БАРЫСАЎ, 5 лістапада. **(Ад спец. карэспандэнта «Звязды»).** На заводзе імя Молатава пачаўся мітынг.

— У мяне не хапае слоў, каб выказаць сваю радасць, якую я перажываю ў гэтыя дні,—гаворыць стары рабочы-стаханавец тав. Гардзееў. — Я з вялікай увагай сачыў за работай З'езда Советаў. Сталінская Канстытуцыя — гэта наша шчасце, наша жыццё. Яна дае ўсе правы працоўнаму чалавеку незалежна ад нацыянальнасці. Я некалькі разоў чытаў даклад таварыша Сталіна. Цяпер я яшчэ раз буду яго вывучаць. Вывучу нашу новую Канстытуцыю — сталінскі закон жыцця народаў нашай радзімы.

На мітынгу выступіў стаханавец Антон Марцынкевіч і Сяргей Ярмус. Іх прамовы, як і выступленні іншых рабочых, былі прасякнуты гарачай любоўю да сваёй радзімы, да Вялікага Сталіна.

Масавыя мітынгі і ўрачыстыя сходы, прысвечаныя зацвярджэнню Канстытуцыі СССР, адбыліся на ўсіх буйнейшых прадпрыемствах горада.

С. ГАЛКІН.

Урачыстасць у калгасе „Чырвоны Ельск“

ЕЛЬСК. Учора ў сельгасарцелі «Чырвоны Ельск» многія калгаснікі і калгасніцы слухалі па радыё паведамленне аб зацвярджэнні З'ездам Канстытуцыі Саюза ССР.

Хутка пасля перадачы ў калгасным клубе адбыўся мітынг. У сваіх выступленнях калгаснікі і калгасніцы выказалі пачуццё радасці і ўдзячнасці Вялікаму Сталіну за сталінскую Канстытуцыю.

Калгаснікі Казачонак, Лейфман, Аўраменка гаварылі, што Канстытуцыя натхняе кожнага калгасніка працаваць у калгасе з яшчэ большым энтузіязмам і энергіяй, каб яшчэ больш квітнела наша шчаслівая радзіма.

У прынятай рэзалюцыі калгаснікі аднадушна вітаюць зацвярджэнне З'ездам сталінскай Канстытуцыі і дзякуюць комуністычную партыю, урад і любімага правадыра народаў таварыша Сталіна за новую Канстытуцыю.

Калгаснікі рашылі арганізаваць у калгасе гурток па вывучэнню кожнага пункта сталінскай Канстытуцыі.

Р. ФРАЛОЎ.

ПЛЫВІ, НАША ПЕСНЯ, ДАЛЕКА!..

Плыві, наша песня, далёка,
Па ўсіх акіянах плыві...
Над светам пылаюць высока
Крэмлёўскія зоры Масквы.
Як сімвал прыгожае долі
На зорах не гасне агонь —
Запалены сталінскай воляй,
Узлётамі думак яго.
Пры зорах магутная прыстань,
Дзе ў шчасці заводы, палі...
Сюды, на маяк праменісты,
Са свету ідуць караблі.
Праходзяць яны непагоды...
І тут сустракае іх дзень,
Дзе Сталін жыве і народы
Наперад нястрымна вядзе.
Дзе сінія, гордыя высі,
Дзе сіла не знае мяжы,
Дзе людзі навечна сышліся
Вялікаю дружбаю жыць.
Дзе песні, як сокалы, ўюцца,
Дзе мужныя твары людзей,
Дзе радасна гэтак смяюцца,
Як болей на свеце нідзе.
Дзе роўныя ўсе паміж роўных,
Дзе поўная сокаў зямля,
Дзе волі яснейшай — законы
Выходзяць з трыбуны Крэмля.
Плыві-ж, наша песня, далёка,
Па ўсіх акіянах плыві...
Над светам пылаюць высока
Крэмлёўскія зоры Масквы.

ПЯТРУСЬ БРОЎКА.

5 снежня 1936 г.

УСЕНАРОДНАЕ СВЯТА

ПОЛАЦК, 5 снежня **(па тэлефону).** У гістарычныя мінуты, калі дэлегаты Усесаюзнага З'езда Советаў сабраліся ў Вялікім Крэмлёўскім палацы, каб зацвердзіць сталінскую Канстытуцыю Саюза ССР, сотні працоўных Полацка спяшаліся ў чырвоныя куткі, клубы, хаты-чытальні, па кватэры, туды, дзе былі ўстаноўлены радыёрэпрадуктары. Многалюдны натоўп сабраўся на вуліцы Карла Маркса, дзе быў устаноўлен магутны радыёрэпрадуктар.

Калі радыё данесла радаснае паведамленне, што З'езд аднадушна зацвердзіў Канстытуцыю Саюза ССР, сотні працоўных у адзіным парыве ўсклікнулі:

— Няхай жыве сталінская Канстытуцыя СССР!

— Няхай жыве тварэц Канстытуцыі мудры правадыр народаў, найвялікшы геній чалавецтва, наш родны і любімы Сталін!

У горадзе і ў калгасах акругі адбыліся ўрачыстыя мітынгі:

Калгасніца **Самадахава** з калгаса «Новы шлях», Расонскага раёна, на мітынгу заявіла:

— Сталінская Канстытуцыя — гэта радасць і шчасце для працоўнага чалавецтва. Сталінская Канстытуцыя заклікае нас да барацьбы за яшчэ большыя перамогі.

Калгасніца **Краўцова** Анна ў сваім выступленні з вялікім натхненнем сказала:

— Няма слоў, каб з усёй паўнатою выказаць пачуццё ўдзячнасці нашаму дарагому правадыру таварышу Сталіну за вялікае шчасце, за радасць, за новае жыццё, якое ён даў нам — салянам.

Б. МЕЖАРЫЦКІ.
Т. ЛЯСОВІЧ.

Выступленне калектыва танцораў гомельскага клуба чыгуначнікаў у Маскоўскім тэатры народнай творчасці

МАСКВА. **(Па тэлеграфу ад спец. кар. «Звязды»).** 4 снежня ў тэатры народнай творчасці адбыўся вечар мастацкай самадзейнасці для дэлегатаў Надзвычайнага VIII Усесаюзнага З'езда Советаў. У ліку многіх калектываў народнай творчасці выступіў танцавальны калектыў гомельскага чыгуначнага клуба імя Леніна. Выкананы ім папулярны беларускі танец «Лявоніха» быў сустрэт прысутнымі бурнымі, працяглымі апладысментамі.

Загад народнага камісара абароны Саюза ССР № 213

2 снежня 1936 года гор. Масква.

Задаволіць хадайніцтва каманднага і начальствуючага састава Менскага гарнізона аб прысваенні Менскаму Дому Чырвонай Арміі імя маршала Совецкага Саюза тав. Варашылава.

Надалей гэты ДЧА іменаваць «Менскі Дом Чырвонай Арміі імя маршала Совецкага Саюза тав. Варашылава».

Намеснік народнага камісара абароны СССР армейскі камісар І ранга Я. ГАМАРНІК.

Аб перавыдаткаваннях фондаў заработнай платы на фабрыцы „Трохгорная мануфактура“ Наркамлегпрома СССР і на металічным заводзе Наркамцяжпрома

Пастанова Камісіі Совецкага Кантроля пры Соўнаркоме СССР

Праверкай Камісіі Совецкага Кантроля ўстаноўлена, што на маскоўскай фабрыцы «Трохгорная мануфактура» (дырэктар тав. Андрэеў) і на ленінградскім металічным заводзе (дырэктар тав. Пенкін) выдаткаванне фондаў заработнай платы праводзілася не ў адпаведнасці з выкананнем зацверджаных планаў і безгаспадарча.

На маскоўскай фабрыцы «Трохгорная мануфактура» за мінулыя тры кварталы 1936 года, пры выкананні плана на 95 проц., расход фондаў заработнай платы склаў 109 проц.

На ленінградскім металічным заводзе за мінулыя тры кварталы і кастрычнік 1936 года, пры выкананні плана на 97 проц., расход фондаў заработнай платы склаў 120 проц.

Такое недапушчальнае перавыдаткаванне з'яўляецца рэзультатам таго, што замест барацьбы за асваенне новых норм выпрацоўкі і ўнядрэння стаханаўскіх метадаў працы, замест правільнай арганізацыі вытворчасці кіраўнікі і тэхнічны персанал гэтых прадпрыемстваў сістэматычна практыкавалі штурмаўшчыну, звыштэрміновыя і акордныя работы, а таксама, груба парушаючы фінансавую дысцыпліну, дапускалі павышэнне акладаў служачым, інжынерна-тэхнічным работнікам і выдачу ўсякага роду даплат і прэмій у павышаных размерах.

Асабліва шырока практыкавалася прымяненне неабгрунтаваных і бескантрольных звыштэрміновых і акордных работ, рознастайных даплат і прэмій у павышаных размерах на ленінградскім металічным заводзе.

Камісія Совецкага Кантроля пры СНК СССР **пастанаўляе:**

1. За допушчэнне безгаспадарчага выдаткавання фонда заработнай платы:

дырэктару маскоўскай фабрыкі «Трохгорная мануфактура» тав. **Андрэеву** і галоўнаму бухгалтару гэтай фабрыкі тав. **Ермалаеву** аб'явіць вымову;

дырэктару ленінградскага металічнага завода тав. **Пенкіну** і галоўнаму бухгалтару тав. **Седову** аб'явіць суровую вымову з папярэджаннем.

2. Прапанаваць Наркамцяжпрому і Наркамлегпрому СССР неадкладна прыняць меры, якія-б забяспечылі выдаткаванне фондаў заработнай платы ў поўнай адпаведнасці з выкананнем вытворчых праграм і ўстанавіць парадак, які-б безумоўна выключаў у далейшым магчымасць перавыдаткавання фондаў заработнай платы як па гэтых прадпрыемствах, так і па іншых, па якіх ёсць перавыдаткаванне фондаў зарплаты.

Старшыня Камісіі Совецкага Кантроля пры СНК СССР Н. АНЦІПАЎ.

Сакратар бюро Камісіі Совецкага Кантроля А. НАЗАРЭЦЯН.

ВАЕННА-ФАШЫСЦКІ МЯЦЕЖ У ІСПАНІІ

Паражэнне мяцежнікаў у раёне Посуэла дэ Аларкон

ЛОНДАН, 5 снежня. (БЕЛТА). Усе мадрыдскія карэспандэнты аднадушна ўказваюць, што чатырохдзённы бой ля Посуэла дэ Аларкон (на захад ад Мадрыда) закончыўся рашучым паражэннем мяцежнікаў, не гледзячы на іх колькасную перавагу. Рэспубліканцы поўнасцю ўтрымліваюць вёскі Умера і Посуэла дэ Аларкон, пануючыя на дарогах у Эскорыал і Гвадараму. Асабліва вызначыўся батальён першай інтэрнацыянальнай брыгады, які складаецца з італьянцаў-антыфашыстаў. Рэспубліканскае камандаванне вельмі задаволена, бо ліквідавана пагроза ўдару на рэспубліканцаў з фланга і захавана сувязь з горнымі раёнамі Сіера-Гвадарама. Мяцежнікі пацярпелі паражэнне пасля бамбардыроўкі іх пазіцый рэспубліканскай авіяцыяй, якая ўпершыню дзейнічала ў такім вялікім маштабе.

Паспяховыя дзеянні ўрадавай авіяцыі

ЛОНДАН, 4 снежня. (БЕЛТА). У паведамленні іспанскага міністэрства авіяцыі гаворыцца:

— Два ўрадавыя бамбардыроўшчыкі, якія прымалі ўдзел у нападзе на Умера (раён на захад ад Мадрыда), былі атакаваны больш чым 20 самалётамі мяцежнікаў. Не гледзячы на гэта, ўрадавыя самалёты ўдачна вярнуліся на сваю базу, збіўшы адзін самалёт мяцежнікаў. Учора ўвечары 27 быстраходных ўрадавых самалётаў зрабілі бамбардыроўку скаплення мяцежнікаў на поўдзень ад парка Каза дэ Кампо, прычыніўшы праціўніку вялікія страты.

Наступленне рэспубліканскіх войск на Бургос

БІЛЬБАО (галоўны горад Басскай аўтаномнай вобласці), 5 снежня. (БЕЛТА). Учора на паўночным фронце рэспубліканскія войскі, перамагаючы супраціўленне мяцежнікаў, прайшлі 25 кіламетраў, заняўшы рад населеных пунктаў у правінцыі Бургос (галоўны горад правінцыі— Бургос — месцапрабыванне так званага «ўрада» мяцежнікаў).

РАСКРЫТА ФАШЫСЦКАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ Ў МАДРЫДЗЕ

ВАЛЕНСІЯ (горад на ўсходнім узбярэжжы Іспаніі, часовая рэзідэнцыя ўрада), 5 снежня. (БЕЛТА). Мадрыдскай паліцыяй раскрыта фашысцкая тэрарыстычная арганізацыя, якая абаснавалася ў доме, які знаходзіўся ў веданні фінляндскай дыпламатычнай місіі. Пры ўваходзе ў дом прадстаўнікі ўлады былі сустрэты беглым агнём з карабінаў і аўтаматычных пісталетаў. Выяўлена звыш 400 іспанскіх фашыстаў. Знойдзена многа зброі.

* * *

ЛОНДАН, 5 снежня. (БЕЛТА). У газетах апублікавана паведамленне агенцтва Рэйтэр, згодна якога дыпламатычны корпус у Мадрыдзе рашыў адправіць іспанскаму ўраду ноту ў сувязі з арыштам 400 іспанскіх фашыстаў, якія хаваліся ў будынку, належачым фінляндскай дыпламатычнай місіі ў Мадрыдзе. Дыпкорпус напамінае іспанскаму ўраду, што правы ўбежышча прызнаны міжнароднай канвенцыяй.

Мадрыдскі карэспандэнт кансерватыўнай газеты «Дэйлі экспрэс» пацвярджае, што мяцежнікі, якія забарыкадаваліся ў будынку, належачым фінляндскай дыпламатычнай місіі, што знаходзіцца супроць будынка брытанскага пасольства, адкрылі агонь па міліцыі, прыбыўшай для вобыску.

Адказны рэдактар Д. В. ЮРКОЎ.

Уп. Галоўлітбела № К—579

Друкарня газеты «Звязда», Менск, Совецкая, 63.

К., К., С.